

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:
 Budapest, V. ker. főút 30. sz.
 II. emelet, 18. ajtó,
 hová az előfizetési pénzek, kéziratok és felszámítások küldendők.
 Bérmertetlen levelek el nem fogadtatnak.
 Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMÜVELŐDÉSI
 HETILAP.

Előfizetési díj:
 Egy évre 6 frt
 Fél évre 3 „
 Negyedévre 1 „ 60 kr.
 Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:
 Egy kéthasábos petitsor . . . 10 kr.
 Többszörös hirdetésnél . . . 7 „
 Nyilttér sorja 20 „
 Bélyegdíj 30 „
 minden beigtatás után.

Tartalom: Mailáth György. — Ehrlich Ede. — Schreiber Simon. — Válasz „A felekezeti hydra“ ezimü czikkre. Szontágh Jenőtől. — Bibliai fejtegetés. Steiner Ignácztól. — Levelezések. — Különlélek. — Szerkesztői pósta. — Hirdetés.

Mailáth György

országbiró.

A király után legfőbb orsz. tisztséget viselő férfit, a haza egyik legkiválóbb fia, a ki sokat szolgált, sok nevezetes időpontban döntő szerepet vitt s mindig és minden körülmények között azok közé tartozott, a kikre királya, nemzete s hazája számithatott — orgyilkos áldozatává lett.

Fájdalom fogja el minden érző ember lelkét a borzasztó hír hallatára s mi alig találunk szavakat e megdöbbentő esemény ecsetelésére.

Mailáth nem volt hitsorsunk s így talán nem is kellene e helyütt róla megemlékezni; de ő ember volt a szó legszorosabb értelmében, ki sem felekezeti, sem rangkülönbséget nem ismert, midőn hatalmas szavát az igazság érdekében latba kellett vetnie s biztos forrásból tudjuk, hogy a tiszta-eszlári rémmesének egyáltalában nem akart hitelt adni, mert, úgy mond, e gyakran felhozott vádat még senki sem tudta s nem is fogja bebizonyítani.

Nem a mi tisztünk a nagy férfiú érdemeit méltatni; mi csak fájdalomunknak akartunk kifejezést adni e pótolhatlan veszteség fölött, mely hazánkat az ő halálával érte. De mert benső meggyőződésünk, hogy bölcseink amaz állítása: — „Minden népek jámborai részesülnek a tulvilági életben,“ — igaz, hisszük, hogy ő neki inkább, mint bárki másnak fényleni fog az örök világosság s hogy a világ legfőbb birája őt is szint oly igazságosan fogja megítélui, a mily igazságosan ő kezelte hazánk legfőbb birói hatalmát.

Béke vele!

Ehrlich Ede rabbi

meghalt 1883. márczius 22.

A zsidó hittudomány csarnokának egyik diszozlopa kidőlt. Ehrlich Ede, a nagyváradi izr. hitközség rabbihelynöke, márczius 22-én élete 74-ik évében, jobb létre szenderült.

Valahányszor a régi gárda bajnokai közül egyet ismét elhullani látunk, valahányszor a kérlelhetlen

halál jeleseink sorát meggyériti: mindannyiszor fájó érzet fogja el keblünket, mely keservében feljajdul: „Oh, az elfelejthetlenség, hogy eltűntek! . . .“

Ehrlich Ede rabbi nagy tudományu és ritka műveltségü férfit volt, ki a mellett, hogy kilencz nyelven beszélt, a legnagyobb szakavatottsággal és jártassággal birt a héber tudományokban. — Legnagyobb gyönyörűségét több ezer kötetre menő, értékes könyvtárában találta, melyben a régibb és újabb irodalom kiváló termékei foglaltatnak. — És e drága kincset, melyben úgy szólván egész lényé gyökerezett, melyért egész életén át fáradozva, gyakran a szükséges falatot is megvonta szájától, — e drága kincsét, mint nagylelkűségének és hazafiságának gyönyörű jelét, az orsz. rabbi-képző intézetnek hagyományozta.*) Az elhunyt felvilágosodott szellemü, igen derék ember volt, kinek halála méltón kelthet részvétet hitsorsosaiban.

A hitközség által kiadott gyászjelentés szerint, márcz. 25-én délelőtt 1,9 órakor a holt tetem a községi előjárók és a Chebra Kadisa tagjai által kísérve a Czion templomba vitetett, hogy ott megadják a halottnak az utolsó végtisztességet. A tágas templom — mely feketével volt bevonva — hajója és karzatjai már 8 órakor oly zsufoltak voltak, hogy alig lehetett helyet kapni. A részvevő közönség feszült figyelemmel várta főleg dr. Kohut főrabbi gyászbeszédét — és méltán, mert K. ma újra bebizonyította, hogy nemcsak magvasan, hanem szívre hatóan is tud beszélni, még pedig remekül!

A templomi kar által elénekelt gyászdal után lépett dr. Kohut a szószékre, de midőn pillantása az előtte felállított ravatalra esett, a baráti szertetre való emlékezés könyeket csalt szemébe, — és elkezdett zokogni. Majd erőt véve érzelmein, megható vonásokkal ecsetelte az elhunyt jeles tulajdonait, de mint a megboldogult életén végig huzódó

*) Egy másik, szintén e gyászeseményre vonatkozó nagyváradi levél, tudunkra adja, hogy a rabbi-képző-intézet a halálhír vétele után nyomban egy növendékét küldötte Nagyváradra a nagybecsü könyvtár átvétele céljából. Eltekintve attól, hogy a nagyszerü hagyaték maga is kötelességévé tette volna az öröklő intézetnek, hogy legelőkelőbb tagjával képviseltesse magát a temetésen, ki az intézet halálját róhatta volna le a boldogultnak ravatala előtt, még az által is nagy tapintatlanságot követett el, hogy a hagyományozó temetése előtt iparkodott már a reá hagyott örökségnek birtokába jutni s e célból egy növendékét küldött ki. Ez eljárás nemcsak a megboldogultra, de a nagyváradi községre is sértő és semmi körülménnyel ki nem menthető. Szerk.

vörös fonalat tüntette fel annak tulságos szerénységét, mely miatt a nagy tudomány tárháza vele együtt sirba száll, a nélkül, hogy az utókornak is hagyott volna hátra valamit szellemi termékeiből. Felemlíté a jobb létre szenderültnek hozzá, mint legjobb barátjához való viszonyát, mely 8 éven át mindig a legszorosabb volt; sokoldalú képességeit, szelidségét, — családjához, barátaihoz és hitközségi tagjaihoz való viszonyát és viseletét — A beszéd közben többször csillámlottak a baráti szeretet könyei a szónok szemeiben. — Az úgy szerkezetében, mint előadásában egyaránt szép beszéd végeztével, indítványozza Kohut a hitközség előljáróságának, hogy szövetkezzék azon községekkel, melyekben az elhunyt működött, valamint a rabbi seminariummal, mely lekötelezve érezheti magát a nagybecsü ajánlék által, és örökítsék meg emlékét egy „Ehrlich Ede alapítvány“ által — zsidó theologusok részére.

Megható jelenet volt a bucsu, midőn a szónok a legbensőbb áthatottsággal bocsánatot kért a maga és az összes községek részére és jámbor óhajként fejezte ki, vajha a három község béke jobbot nyujtana egymásnak az elhunyt szelleme jelenlétében.

Ezután megindult a hosszú kocsisor a temetőbe hol Kunstadt J., a statusquo hitközség rabbija, mint barát és Ehrlich Mór, a megboldogult unokaöccse, mint a család — melyet az elhunyt öccse, egyetlen leánya, ennek férje dr. Spitzer Henrik és a szülő képeznek — képviselője, tartottak megindító beszédeket.

A derék aggastyán iránti tisztelet adóját az utolsó végtisztesség megadása által leróván, a gyászgyülekezet hazament, — a jobb létre szenderült dedig örök álmát alussza a szebb hazában, hol talán több örömben fog részesülni, mint e földi életben!

Nyugodjék békével!

A.

Schreiber Simon,

krakói rabbi,
meghalt 1883. márczius 25.

Krakói sürgöny szerint Schreiber Simon, ottani rabbi s az osztrák reichstrath képviselőházának tagja, márcz. 25. délután szélhűdés folytán hirtelen elhunyt.

Egyidejűleg jelenti a lebergi sürgöny, hogy a galicziai főügyészség utasítá a lebergi ügyészt, tegye meg a birói előnyomozást s indítson esetleg bünfenyítő vizsgálatot ama manifesztum ügyében, melyet 320 galicziai rabbi Schreiber kezdeményezése folytán az orthodox zsidókhoz s a haladó zsidók vezetői ellen intézett.

Valószínű, hogy épen a főügyészség e nem várt beavatkozása s illetőleg az ez által okozott nagy felindulás okozta a vérmes és testes ember hirtelen halálát.

Schreiber rabbi 63 éves volt. 1820-ban Pozsonyban született oly családból, melyben a rabbiság firól fira szállt. Atyja, a **הרם סופר** főrabbi volt Pozsonyban s a zsidóvilágban ismert nevű tudós; nagyatyja pedig anyai részről Akiba Eger rabbi, híres talmudista és kabalista volt.

A most elhunyt Schreiber már 22 éves korában rabbi lett a Sopron melletti Martonfalván, míg bátyja apja helyét foglalta el Pozsonyban. 1858-ban a krakói orthodox zsidó hitközség hívta meg őt rabbinak, s mint ilyen csakhamar nagy tekintélyre és befolyásra tett szert az összes galicziai orthodox zsidóság körében. Így juthatott be a reichsrathba is, mint Kolomea, Snyatyn és Bucsacs városok képviselője, miután előzőleg kötelezte magát, hogy a lengyel klubhoz fog csatlakozni. De mert a lengyel nyelvet nem birta, a klub tárgyalásain nem is vett részt. A képviselőházban sem szólalt fel egyszer sem s összes tevékenysége abban állt, hogy szavazott mindig a lengyel klubbal. A szélső jobbon foglalt helyet s az osztrák képviselőház látogatóinak mindig feltűni a hófehér szakálas rabbi gömbölyded alakja.

Haláláról egy utóbb érkezett krakói sürgöny még ezeket mondja:

Schreiber szombat délután óta rosszul érezte magát. Vasárnap délután őt meglátogató személyekkel különféle ügyekről beszélgetett; délután 5 órakor elájult s rövid vonaglás után meghalt, valószínűleg szélhűdés folytán. A hitközség előljárósága azonnal tanácskozásra gyűlt össze s meghívókat bocsátott ki több galicziai rabbihoz a temetésen való részvételre.

Válasz „a felekezeti hydra“ című cikkre.

Prager Sámuel urnak e lapok 11. számában, fenti cím alatt közölt cikke által mintegy provokálva érzem magamat arra, hogy az igazság érdekében a legcompetensebb helyről nyert személyes információk alapján kinyilatkoztassam, miszerint nevezett ur egész cikke nem egyéb, mint roszakaratu rágalom és a ténynek szándékos vagy hamis információn alapuló ferditése. Mind az, a mit P. ur mond, azt bizonyítja, hogy joghallgató (?) létére sem a jogosságról, sem a discretióról fogalma nincsen. Mert nem lehet az igazság szempontjából jogos eljárásnak nevezni azt, ha valaki a tények szándékos elferditése árán egy hazafias és intelligens községet pellengérré állítani iparkodik, csakis azért, hogy gazdája — ki az itteni orthodoxnak nevezett „község“ egyetlen tagja, tehát egyuttal feje is — tetszését és megalégedését kiérdemelje, illetőleg, hogy gazdája ez ügyben való utasításainak megfelelhessen. A „jognak“ a faüzetben való ilyenét hallgatása mellett folytatott ujságírási praxis közben nem tudta még megtanulni P. ur azt, hogy mit tesz hallgatni akkor, mikor a merően légből kapott koholmányok napfényre hozatalával saját jellemét mutatja be az ember a nagy közönségnek? Vagy talán annyira megirigyelte Verhovay dicsőségét, hogy most az ő irányát kezdi követni a zsidó hirlapirodalom terén? Csak azt nem értem, hogy — ha már minden erővel a zsidók absurd cselekedeteinek és eljárásának színhelyévé akarta tenni azt a várost — melynek a neolog községhez tartozó lakosai igen sok orthodoxnak szolgálhatnának mintaképül — miért nem vette szereplő személyeit a realismus kedvéért az orthodoxok sorából? Ez esetben legalább sokkal hihetőbb színben tűnt volna fel a combinált mese.

No de lássuk Prager ur cikkét!

Azt állítja P. ur, hogy „egy kis incidens még inkább felháborította az amugy is nyugtalan kedélyeket, s most mint ellenség ellenséggel állnak egymással szemben az itteni izr polgárok.“ — Ha ezen állítás igaz, akkor az is igaz, hogy Istóczy az orthodox zsidók fölötti védnökségét elfogadta. Mert azt még soha senki sem tapasztalta, hogy a szolnoki neolog községhez tartozó 200 (P. ur 130-ra redukálja, jól lehet 10-et sem ismer közülök) adófizető zsidó kedélye nyugtalan lett volna az itteni orthodox „község“ egy számba vehető tagjának

létezése, vallásbeli szeparatiztikus nézete vagy cselekedete miatt. Voltak igenis snrlódások, mikor még e g y község létezett Szolnokon, mert ekkor a mostani orth. „község“ minden szükséges reformmnk utját állotta; így pl. — hogy csak egyet említsek — a mellett küzdött, hogy az iskolás gyermekek és a tanítók fedett fővel legyenek az iskolában. És mert a felvilágosodott községi tagok, kik nem akarták magukat a szellemi sötétség és korlátoltság korszakába visszatereltetni, e korszerűtlen és nevetséges kívánságra nem hederítettek, az ennek következtében provokált folytonos — zajos gyűlésekben és azokon kívül való — surlódásoknak elejét veendő, a legközelebbi választásnál a minden áron elnöki vagy ehez hasonló szerepet játszani szerető zajongót kibuktatták a képviselőből. Ennek következtében vált ki az anyaközségből a jelzett egyén s maga köré gyűjtven néhány számba nem vehető, községi adófizetésre képtelen zsidót, megalakította a szolnoki orth. községet. Ezen eljárást aztán P. ur, egy a vallás alapján nyugvó conservativ felekezet alapítására irányzott törekvésnek nevezi. Most az orth. község tagjainak némelyike a városi közs. iskolába járattja gyermekét, hol igenis szabad fedetlen fővel ülni, míg a zsidó iskolában megengedhetők nem tartotta. Megjegyzem, az orth. „község“ és a neolog község tagjai között azóta a legjobb egyetértés uralkodik. A neologok az orth. „község“ szeparatizmusát ignorálják és így nem is létezhetik ellenségeskedés köztük.

A mi pedig magát a P. ur által oly indignációval körülírt incidenst illeti, abban legtöbb a koholmány. Tény, hogy egy Deutsch Emil nevű orthodox polgártársnak 6—7 éves leánykája meghalt. Tény az is, hogy említett polgártárs nem tagja a Chebra-Kadisának, a mint hogy az itteni Chebra-Kadisának alapszabályai értelmében csak az lehet tagja, ki az anyaközségnek is tagja. Az alapszabályok ezen intézkedésében lelhető annak magyarázata, hogy az orth. községnek azon egy tagja, ki valaha a Chebra-Kadisának is tagja volt, az anyaközségből való kilépése után miért töröltetett ki az egylet tagjainak sorából. Az alapszabályokban csakis a rendes tagok halottjai után fizetendő temetési költségek vannak megállapítva. A nem tagok halottjainak eltemetéseért fizetendő költségekre nézve esetről-esetre a Chebra-Kadisa közgyűlése szokott határozni, tekintet nélkül arra, hogy neolog, vagy orthodox forog kérdésben. Ezen jogot az alapszabályok biztosítják a Chebra-Kadisának, mely azonban a díjak meghatározásánál mindig egy és ugyanazon tekinteteket szokta szem előtt tartani, akár neologról, akár orthodoxról van szó. A dolog ilyenén állásánál igen természetes, hogy a Chebra-Kadisa gondnokai, kik a temetést eszközöltetik, nem lévén arra feljogosítva, hogy a temetési költségeket ily esetekben önhatalmilag megállapítsák, azon országszerte divó szokásnak tesznek eleget, hogy a temetés előtt a később megállapítandó temetési költség biztosítása céljából az érdekelttől zálogot követelnek. Abban nem látok semmi megrovandót, hogy ha a gondnok nagyobb értékű zálogot követel, mint a uennyit a temetés után összehivatni szokott gyűlés, temetési költség fejében esetleg követelni fog. Napnál világosabb tehát, hogy a temetés előtt meg sem nevezhették a gondnokok a fizetendő temetési költség nagyságát, annál kevésbé léphetek fel követelőleg, a mint hogy egyáltalában nem is követeltek egyebet, mint a szokásos zálogot. Száz forint-ról nemcsak, hogy szó nem volt, hanem még nem is álmódott senki — kivéven Práger urat. E hó 16-án tartott a Chebra-Kadisa ezen specialis eset végett gyűlést, hogy a D. E. ur által fizetendő temetési költség mennyiségét meghatározza, azt határozta, hogy D. ur 18 frtot tartozik fizetni. — De ne hogy valaki azt higgye, Práger ur „hydrája“ felemlítette meg a Chebra-Kadisát s azért állapította meg a P. ur által ál-

modott 100 frt helyett csak 18 frtot, ismételten kijelentem, hogy ezt már pénteken, e hó 16-án határozta el, akkor pedig P. ur hydrája „még“ nem hozta rettegésbe a szolnoki zsidókat, sem P. ur 100 frtról való álmát nem ismerte még, mert csak két nappal később „bujkálhattak“ a szolnoki zsidók a bösz hydra „hatalmas“ farkcsóválásának és dühtől véres szemeinek „ijesztő“ és „fenyegetőző“ villogása elől, állván a dolog akként, hogy a „Sz. U.“ csak két nappal a határozathozatal után érkezett Szolnokra.

Erre a specialis esetre vonatkozólag több megjegyzésem nem lévén, befejezhetném közleményemet, ha P. ur cikkében — melynek írásakor folytonosan pirulnia kellett!! — nem foglaltatnának még oly állítások, melyek — míg egyrészt P. ur tájékozatlanságát vagy szándékos roszakaratát tüntetik fel — másrészt kötelességemmé teszik, hogy azokat megjegyzés nélkül ne hagyjam.

Práger ur olyképen említi a két község között létesített szándékolt kiegyezést, mintha ennek meg nem történéseért a neolog községet lehetne kárhozatni. Erre nézve az orth. „község“ által az anyaközséghez benyújtott memorandum — melynek elolvasásakor csakugyan pirulna minden önérzetes hittárs — a legjobb felvilágosítást nyújtja. Röviden ismertetni fogom a kiegyezés meggyezésének okait. Három év óta nem létezik községünkben G a b e l l a, mert ennek létezését az orth. község lehetlenné tette. Miután a G a b e l l a nem létezése községünknek anyagi kárt okoz, főképen pedig, miután hitközségünk érzékenyebb tagjai restelik azt, hogy az orth. községet képező e g y e t l e n ember vallási, illetőleg felekezeti dolgokban elszigetelve álljon, kiegyezési kísérletek történtek. Ekkor nyújtatta be az orth. „község“ a már fentemlített memorandumot, melyben az orth. „község“ körülbelül a következőkben tesz előterjesztést a kiegyezésre vonatkozólag: Miután mindjárt a memorandum kezdetén konstatálja, hogy az orth. „község“ anyagi viszonyai oly fényesek, hogy a bevételek lényegesen meghaladják a kiadásokat és így az orth. „községnek“ tulajdonképen nincs szüksége a kiegyezésre, hajlandónak nyilatkozik az anyaközség iránti könyörületből, ennek megengedni a G a b e l l a intézménynek újbóli behozatalát és maga is ajánlkozik az anyaközségnek közs. adót és a megállapítandó G a b e l l a illetéket fizetni. Ezek a nyujtatni szándékozott „élvezetek“ és előnyök. A neolog község ennek fejében 4—500 frtot ajánlott neki évenként azon esetben, ha külön templomot és metszőt akarna fentartani — noha, melleleg megjegyezve, a neologok itteni templomában az istentisztelet úgy végeztetik, mint akármely hazai orthodox község templomában — hanem azért azt követelte, a mi szerintem igen jogos és természetes, hogy az orth. „község“ az autonómiaáról mondjon le; mert — mint a neolog község elnöke magát kifejezte — „két gazda egy kalap alatt nem fér el.“ Hanem az orth. „község“ épen az autonómiaáról nem akart lemondani, a helyett mindig azt hangoztatta, hogy őt csak az anyaközség iránti könyörületesség vezérli és az ő ajánlatának elfogadása az anyaközségre nézve megmérhetlen nyereség lesz. Végre a neolog község megsokalta a „könyörületesség“ és ehez hasonló kifejezések hangoztatását és azon kijelentéssel, hogy egy 200 adófizető taggal bíró község nem szorult arra, hogy egy embertől ajánlékot fogadjon el és a kiegyezést is csak akkor tartván lehetségesnek, ha az orthodoxok az autonómiaáról lemondanak — a miről ezek hallani sem akartak — a további tárgyalásokat beszüntette, mert belátta, hogy ezek célra nem vezetnek. Megemlítendőnek tartom, hogy a neolog község által felajánlott évi 4—500 frtnak még a fele sem folyhatott volna be a mostani orthodoxok részéről, mert ezek között csupán egy van, kit megadóztatni lehetne, a többiek adófizetésre képtelenek, de még a G a b e l l a-illetéket sem fizették volna, mert a fele közülök okl. metsző és bizonyára maga vágta volna

le saját baromfiát, a mint hogy most is így teszik némelyek.

Most én is Práger ur szavát intézem a t. olvasó közönséghez: „Részből következtethetsz az egészre.“ Mindez csak egyes jellemvonása az orthodoxok üzelmeinek, de ez tökéletesen elegendő arra, hogy belőle az egész characterről képet alkosson magának az ember.

Hogy az itteni neolog községnek nincsen papja, az csak a közönség anyagi viszonyainak a következménye; talán nem is lesz itt addig pap — azt hiszik a t. orthodoxok — míg az ő könyöradományuk el nem fogadtatik.

Azt mondja P. ur, hogy itt a vallástalanság és erkölcstelenség a legnagyobb fokot érte már el. Erre az a válaszom: ha a felvilágosodottságot és intelligenciát értette, akkor tökéletesen igaza van, a mennyiben a felvilágosodott korszak jótékony hatása majdnem minden egyes hitközségi tagnál észlelhető. Ha pedig szószerint értette P. ur ezen állítását, akkor csak sajnálnom kell elfogultságát. Én a magam részéről sokkal inkább becsülöm azt az embert, ki — ha meggyőződésével összefér — nyíltan kereskedik szombaton, mint azt, a ki üzletének külső ajtóit szombaton becsukja, de azért az udvaron keresztül vezeti a vevőket, ezzel mintegy arrogálván magának a vallási jámborság címét, a mely őt épugy nem illeti meg, mint azt, ki annak akar látszani a mi valójában, Sokkal inkább becsülöm azt a zsidót, ki beismeri, hogy a „csudát tevő“ orthodox papok ocuspocus-ára mit sem ád, hanem azért a közjó előmozdításában részt vesz saját tehetsége szerint, vallás-erkölcsi életét saját legjobb meggyőződése szerint szabályozza és embertársainak — ha már nem is használ — legalább nem is árt: mint becsülöm azt az embert, ki csalja, zsarolja, károsítja embertársait és azután szalad áldást kérni a koloméai „szent“-től.

A szolnoki neolog községhez tartozó zsidók — igaz — nem zarándokolnak Koloméába, egy része nyíltan megszegi az ünnepi nyugalom törvényét, de azért a közjó előmozdításában páratlan buzgalmat fejtenek ki, az izr. iskolát még a legnagyobb áldozatok árán is fentartják, művelt, felvilágosodott intelligens emberek, a társadalomnak hasznos tagjai és mindezért a keresztény polgártársak részéről oly tiszteletben és becsülésben részesülnek, mint talán sehol ez országban. Miben áll tehát vallástalanságuk és miben áll különösen erkölcstelenségük? Melyek azon bajok, melyeknek orvoslása csak a pap hatalmában állana? Azon városokban, melyekben zsidó papok vannak, nem is létezik zsidó, ki a szombatot megszenteltségtelenítene? Meg merne rá esküdni P. ur, hogy Pozsonyban, Ujhelyben, Pápán stb. orth. községekben, ahol zsidó pap van, egy zsidó sem szivarozik vagy kereskedik szombaton? Avagy meg mer rá esküdni, hogy egy felvilágosodott zsidó pap erkölcstelen embernek deklarálandja azt a közjó előmozdításában fáradozó, intelligens, hazafias zsidót, ki szombaton szivarozik? Én azt hiszem, hogy nem. No lám! s mégis el akarja P. ur az olvasóközönséggel hitetni, hogy ő nem elfogultságból hydráskodott. Jobb is lesz P. urra, ha kivetkőzik a hydra bőréből, míg a tyukszemére nem hágnak. Mert ha egyszer a tyukszemére találunk hágni, akkor nem a hydra módjára, hanem más állat módjára fog feljajdulni, de akkor legalább lesz oka feljajdulni, míg most semmi ok sem forgott fenn arra nézve, hogy hydraszemét villogtassa.)*

Szolnokon, 1883. márczius hó 19-én.

Szontagh Jenő.

*) Ez ügyre vonatkozólag még egy cikket kaptunk Szolnokról, Krausz Salamon urtól; de minthogy fővonásaiban teljesen megegyezik a fentivel, szükségtelennek tartottuk annak közzé tételét. — S most nekünk is van egy pár szavunk a szóban forgó esethez. A szerkesztőségnek első és főkötelessége a részreghajatlanság. Ennek még eddig minden körülmény között tanúságát adtuk s ez volt az oka, hogy a szóban forgó cikkeknek helyet adtunk, mert míg e lapok a mi szerkesztésünk alatt áll-

Bibliai-fejtegetési tanulmányok.

Irta: Steiner Ignác, Léván.

(VI. közlemény.)

A bibliában föllelhető törvényanyagának szűk volta a talmudtanítókat több oly következtető s kifejtő tantételek felállítására készítetvé, melyek a jelenlegi logikának is becsületére válnának. (1. Berach. bevezetés a talmudba 65—72.) Ezen tantételek alkalmazása életet lehel a me-revnek látszó szövegbe s alapul szolgált ama páratlan épület emelésére, mely talmud név alatt ismeretes; csakis ezen tantételeknek köszönhető, hogy Mózes tövénye ama szemrehányástól „a betű ő!“ épen nem érintetik, ezen tantételeknél lón a talmud a reformátorok elseje. Valamint a csillagos ég láttára földre borul a teremtés ura a maga törpeségének s gyarlóságának tudatában, úgy telik el viszont nemes önérettel a talmudnak, az emberi ész eme bámulatos művének, a szellemi kincsek eme roppant tárházának szemlelésénél. Midőn az ököljog Európában dult, midőn az erkölcsiség alant és fönt sülyedésnek indult s általános barbárság minden emberi érzelmet elfojtott, a zsidó nép már azon nézeteket vallotta, melyeknek valósitásaért a jelen felvilágosodott kor legjelesbjei küzdenek, és melyek, tekintve a koronkint ismétlődő visszahanyatlásokat, még soká, igen soká a valódi humanitas eszményeit fogják képezni. Honnét magyarázható e különös jelenség? Egy eltiprott, minden emberi jogtól megfosztott nép elnyomóinak gunyára, lelkileg oly magasan kiemelkedik! Talán a bibliának, a népek nevelési könyvének birtoka okozta ezt? Hiszen az az europai népeknek, még jókora darabbal megtoldva, szintén birtokában volt! Ennek egyedüli eszközlője a talmud volt, a talmud mely a biblia aranymondásait föl-aprózva közforgalomba hozza, s mely önállólag is oly tanokat hirdet, melyeknek valósitása az emberi társadalom igaz boldogságát megállapítaná. De nem akarunk itt a talmudra panegyrikát tartani, legszebb dicsőítő beszéd ő magamagának, a ki ezt nem hiszi, menjen s tanulmányozza, de maga eredetiségében s ne méreggel kevert extractumokban. Itt csak az érintett tantételek egyikével akarunk foglalkozni, mely az észtanban nem gyökerezik, s melyről nem tudni, hogy mi indította a talmudot annak felállítására, értjük a huszonkilencediket a sorrendben, mely az u. n. **בש גר דק**-féle szabályt tárgyalja. E szabály szerint a bibliának némely érthetetlen szavai úgy magyarázandók, hogy az alphabetum első aleph betűje az utolsójával, thavval, a második, a beth az utolsóelőttivel, a sijnnel, a gimel a ressel, a daleth a kuph-fal s i. t. helyetesítettik.

A b. e. Löwy József N.-Kanizsáról hozzám intézett egyik levelében arra figyelmeztetett, hogy néhány bibliai szóban a szomszédos betűk, a másolók gyakorlatlansága folytán egymással fölcseréltettek; így iratott **תרצדון** (Zsolt. 68, 17.) e helyett **תרקדון**, ahol a kupl az előző czadéval, **ישגלנה** (Deuter 28, 30.) e h. **ישבנה**, ahol a kaph és beth betűk a szomszédos gimmel és lameddal fölcseréltettek. Válaszomban hozzájárultam a boldogult tudós e nézetéhez, de csakis az alphabetum magasrendű betűire nézve, de kétségbe vontam azt, hogy a sz.-írás másolását oly ügyetlen kézre birták volna, mely mindjárt

nak, a részreghajatlanságot hiven meg fogjuk őrizni. De ép azért joggal követelhetjük levelezőinktől és munkatársainktól, hogy ne mistifikáljanak bennünket, mert jóllehet ez által nem a mi, hanem saját reputációjunknak ártanak, mégis kellemetlen situatioá hoznak bennünket, kik éppenséggel nem birunk látnoki tehetséggel, hogy a dolgok valódiságát a viszonyok ismerete nélkül megítélhetnők. Igaz, hogy a mennyire lehet, kellő óvatossággal járunk el a kényesebbnek látszó ügyekben, mit P. ur szóban levő cikkére tett megjegyzésünk is bizonyít; de mert megtörténhetik, hogy a jelenleginél kényesebb esetben is iparkodnának bennünket félre-vezetni, jónak látjuk kijelenteni, hogy jövőben kiméletlenül fogunk eljárni mind azok iránt, kik szerkesztőségünk ellen ily merényletet elkövetnek.

Szerk.

a második betűt a harmadikkal összetéveszteni képes. Azóta ebbeli nézetemet megváltoztattam s azon megállapodásra jutottam, hogy igenis történhetett másítás az alsóbbrendű betűknél is, de úgy ez, valamint a magasrendű betűk felcserélése nem a másolók ügytelenségére, hanem azoknak öntudatos eljárására vezetendő vissza.

Ismeretes dolog, hogy a héber olvasástanítás ősrégi módja abból állott, hogy a tanító a növendékekkel az alphabetumot előre és vissza emléztette. (l. Zunz L. zur Geschichte Literatur 167.) E tanmód alapján az alphabetum egyenes és fordított sorrendje jól bevésődött a tanuló emlékezetébe. Hogy az alphabetum ma elfogadott sorrendje már a bibliai korszakban divatozott, arról számos az alphabetum méretére irt zsoltár tanuskodik, de föllelhető annak nyoma az öt könyvben is. Ugyanis a sz.-írás három helyen mondja: „Ne főzz gödölyét anyja tejében!” Bölcsseink ezen tilalmat általában mindennemű húsról kiterjesztették. Mármost két eset között csak az egyik állhat. Vagy eredetileg is mindennemű húsnak tejben való főzése tiltva volt s a bibliai korszakban el is lőn kerülve; de akkor ezen kérdés merül fel: miért szorított a sz.-írás csupán a gödölye fölemlítésére?*) Vagy pedig kizárólagosan a gödölyének tejben való főzése tiltatott meg, s akkor azon kérdés vár feleletre: miért bővítette ki a talmud annyira ezen tilalmat? Nem tévedünk, ha az első esetet mint tényt elfogadjuk, hogy t. i. általában tiltva volt húst tejben főzni s a talmudtanítók csak az átszarmazott felfogásnak s szokásnak hódoltak. Megengedjük, hogy a talmud egy-egy akadémiai jelentőségű kérdésnél a „geder“-t kiszélesítette s a korlátokon kellett túl ment, de nem állott hatalmában a köznapi életet annyira megszorítani s az életmódot ugyyszólván gyökeresen megváltoztatni. A nép összesége lévén érintve a dolognál, a leghevesebb tiltakozással talkozott volna, és a megszorítás kihirdetésének első napján, a hallatlan ujtás ellenében az előző napot, az egész nemzedék atyáitól átvett szokását, czáfolatnak s ellenbizonyítéknak felhozták volna. Mindezekből azonban mi sem történt, több mint valószínű, bizonyos tehát, hogy már ősidóktól fogva a thorának eme tilalmát a talmud értelmében felfogták s tartózkodtak a húsnak tejben való főzésétől. Evvel elesik Reggionak azon véleménye, miszerint a thora a tejjel élő (szopó) állatnak húsát, mint az egészségnek ártalmast, az élvezettől eltiltotta volna. (l. Reggio I. S. Bechinath ha-kabbala 208.)

(Folyt. követk.)

LEVELEZÉSEK.

Szolnok, 1883. márczius hó 27.

T. szerkesztő ur!

Jelige: „Néha-néha jön egy az igazijából
Egy kipattant szikra isten homlokából.”

Akaratlanul is eszembe jutnak a halhatatlan költő eme szavai, midőn az e hó 26-án városunkban megtartott ünnepélyességekről, különösen pedig az ez aklalommal való felejthetetlen működéséről dr. Kohut Sándor, nagyváradi főrabbinak e helyen megemlékezni ohajtok. Még azon benyomás alatt írom e sorokat, melyet az isteni szikra reám és e város polgárságára gyakorolt, lánggra lobbantván sziveinket magvas beszédével és magával ragadván a hallgató közönség lelkét a magasabb költői régiókba; ne csudálkozzék tehát azon t. szerkesztő ur, ha egy költői czitatummal köszöntök be e lap t. olvasóihoz.

A gyönyörérzt és a jogosult büszkeség bizonyos nemét ébreszti lelkemben azon tudat, hogy oly lánglelkű szónokot, oly sokoldalulag művelt és mély tudományú

*) Amit Rasi Exod 23, 19, állitt, hogy t. i. gedi alatt nem csak gödölyét, hanem más emlős állatnak fiát is kell érteni, mert másképen minek állana az „izim“ kapcsában I. Sam. 10. fej. 3. versébe ütközik, ahol is gedi magában előfordul.

férfit és oly fenkölt gondolkozásu lelki pásztort bir a hazai zsidóság dr. Kohut Sándor ur személyében. Mert hogy ő az egész hazai zsidóságé, azt bizonyítani is fölösleges, ha tekintetbe vesszük, hogy e tisztelt férfit önzetlen működése nyilvánosság terén csakis a hazai zsidóság erkölcsi és szellemi javának előmozdítását czélozza.

Tartsa is meg a mindenható a hazai zsidók javára és öröme az emberi élet legvégsőbb szakáig friss egészségben és törhetetlen munkakedvben!

A szolnoki kereskedőket és iparosokat segélyző egyesület — melynek tagjai nagyobbbrészt zsidók — e hó 26-án tartá egyleti zászlójának ünnepélyes felavatását, mely telavatás eszközlésére dr. Kohut Sándor, nagyváradi főrabbi urat volt szerencsés megnyerhetni. A tudós főrabbi már e hó 25-én délutánra ígérte volt jövetelét és az egyesület, valamint a hitközség nagy ovációkkal készült őt fogadni. De egy Nagyváradon hirtelen beállt haláleset következtében a tudós főrabbi csak e hó 26-án hajnalban érkezett, a mikor is egy 5 tagu bizottság s ennek nevében Szontagh Jenő fogadta a vaspályánál, honnan Krausz Ignác helybeli zsidó polgár vendégszerető házához kísérte. Dél előtt 9 órakor a hitközségnek küldöttsége tisztelgett nála, hol a hitközség nevében Adler Ignác, hitközségi elnök üdvözölte városunkban, csinos kis beszédben fejezván ki a hitközségnek a fölötti őszinte örömét, hogy a hazai zsidó papok e kimagasló alakját városunkban üdvözölhetni szerencséje van. Ezután rövid idei fesztelen társalgás fejlődött a hitközség küldöttsége és a tudós főrabbi között, mely után a zászló felavatás ünnepélyét rendező bizottságnak egy küldöttsége meghívta a főrabbit a megyeszékház nagytermében tartandó ünnepélyre.

10 órakor már zsufolásig megtelt a megyeszékház nagyterme és ennek karzatja városunk legintelligensebb közönségével, mely közt ott volt Beniczky Ferencz, főispán, Polónyi Géza országgyűlési képviselő, Scheffcsik István polgármester, a megyei, városi, katonai tisztikar, városunk összes egyesületeinek és hivatalainak majdnem valamennyi tagjai stb. stb.

Mikor dr. Kohut Sándor, főrabbi imponans, tiszteletet parancsoló alakja az ezer főnél nagyobb közönséggel telt teremben láthatóvá lett, mint egy varázsütésre több másodperczig tartó néma csend állott be és észlelhető volt, hogy az egész közönség — keresztények és zsidók egyaránt — visszafojtotta lélegzetét a tünényyszerű alak megpillantásakor.

Kevéssel azután — miután a dalárda a hymnust elénekelte és a városi polgármester az egyesület történetét ismertető beszédet intézett a közönséghez — a szószékre lép dr. Kohut Sándor. E perczben minden arczon a várakozásteli kíváncsiság volt észlelhető. Alig kezdett azonban Kohut beszélni, alig hogy tüzes beszédének néhány költői szépségű mondatai a teremben elhangzóttak, minden ember arcza a lelkesedéstől kigyulladt, a szív sebesebben kezdet dobogni és a vér frisebben és erősebben kezdett keringni és lüktetni.

Hallottunk is olyan beszédet, mely — akár rethorikai, akár költészeti, irályi, tudományossági vagy hazafias szempontból bíráljuk — csakugyan páratlan a maga nemében és oly lelkesedést idézett elő, a melyet csakis az isten homlokából kipattant szikra képes előidézni.

Megkísérlem a beszédet főbb vonásaiban vázolni bár jól tudom, hogy csak homályos képét nyujthatom ennek.

Mindenek előtt azon feltűnő körülményt magyarázza, hogy e felekezeti színezet nélküli ünnepélyen egy nagyváradi polgár — ki hivatásra nézve zsidó pap — miért tolmácsolója a százak szívét átviharzó érzelmeknek; azt hiszi, hogy az egyesület ezzel ki akarta deríteni, hogy a szabad ország, magyar hazánk zsidó papjai is első sor-

ban jó hazafiak. Beismeri, hogy mint honpolgár jelent meg, de azért a papból mégsem tud kivetközni annyira, hogy az egylet méltánylását megelőzőleg ne reflektáljon azon állításokra, melyekkel a kereskedőket és iparosokat illetőleg a biblia s a Talmud könyveiben találkozzunk. Fejtegeti ezután, hogy a multban a zsidóknak sohasem volt elemük a nagykereskedés, csakis a kiskereskedés „mert a középkori elfogultság, üldözés, a társadalomból való kiszorítás, a fülledt, bözhödő légkörű ghetó sorompói közé való számkivetés és végre a korlátolt önösség szülte szükkeblű czéhrendszer a zsidókat a kiskereskedésre kényszeríté elvonván lábaik alól minden egyéb foglalkozási talajt.“ — Ezután a biblia és a Talmud nyomán nagy tudományosságról tanuskodó idézetekkel ismerteti a kereskedelem és ipar fejlődésének történetét egészen a 2000 év előtti korszakig, melyben Alexandriában már iparegyesület és pénztár létezett, melyből a szerencsétlenül járt iparosok vagy családjaik segélyeztettek, mely segélyre a feddhetlen jellemű nemzsidók is igényt tarthattak s ennek kapcsán üdvöt kíván a szolnoki iparosok és kereskedők betegsegélyző és temetkezési egyletének, melynél ez még most is így van. Jól esik neki — a zsidó papnak — látni, — mint az egyleti alapszabályból tudja — az egylet szent céljai értelmében a valláskülömbőség nélküli jótétemények gyakorlása, tudva, hogy sok helyütt a század hangos követelményei ellenében vallás s hitfelekezeti korlátokat és válaszfalakat emelnek még a humanitás gyakorlatában is. Méltányolván az egylet céljait, a többek között ezeket mondja: „Többet ér a holt tőkénél az élő és érző emberekbe való befektetés. Ezen neme a jótéteményeknek mindig kamatozik s annál többet, mennél kevésbbé van felhalmozva a tőke a szekrényben, de mennél jobban van szétszórva és megőrizve az emberek szívében. Neve pedig e nagy tőkének — mely szétszórva gyarapszik — emberszeretet, ennek haszonélvezete pedig hazafiság.

Az ezen egylet által gyakorolt jótétemények erkölcsi és kedélyi tőkét képviselnek a haza javára a jövőben, a mennyiben a munkaerőt élesztik, a szorgalmat ébresztik, a testvérszeretetet felserkentik, a mindenhai jelennek kijuttatják a gazdagon gyümölcsöző jótétemények haszonélvezetét, mely ismét erkölcsi tőkévé és anyagi jóllétté testesül a haza boldogságára és fiainak erkölcsi és anyagi solidaritására. Hogy e solidaritás szemlátomást is legyen jelképezve, helyesen cselekedett az egylet, midőn zászlót szerzett be.

Most összehasonlitja a felavatandó zászlót a harci lobogóval, mely összefüzi a közös célok megvalósításaért alatta küzdő harcosokat, alkalmazza igen sikeresen Kölcseynek a harci lobogóhoz intézett szózatát a most felszentelendő békelobogóra és kimutatja, hogy egy jótékony célú egylet lobogója maga fölér azon 4 zászlóval, mely alá a hajdani zsidó harcosok beosztva voltak s melyek mindenikén más-más jelvény volt látható. E jelvényeket összesen magába foglalja az egyleti zászlón észlelhető két segítségre, testvériségre és egyesülésre összekulcsolt kéz. És ezen jelvény alatt avatja föl a zászlót, mint az iparosok és kereskedők közötti solidaritás, mint a becsületes munka, a törlelhetlen erő, mint a szíveket egybefüző egység jelképét; mint a kötelelességteljesítés symbolumát és kívánja, hogy — „ha az egylet tagjait lankadás fogná el — akkor egy pillantás e zászlóra, mint hajdanta a kigyó által harapott Izraelnél, — okozza, hogy új életerő, gyógyulás feszítse erejét az egylet tagjainak, kik viruljanak, üdüljenek a haza becsületére, a testvérszeretet diadalára és az ipar és kereskedelem felvirágoztatására.“

Aig, hogy a kitünő beszéd utolsó szavai elhangzottak, élénk tapsvihar és zajos éljenzések — melyek szünni sem akartak — megakasztották perczekre az ünnepély

menetét. Nemcsak a tetszésnek ilyenén tüntető nyilvánítása, hanem az arcokról visszatükröző lelkesedés is bizonyította, miszerint a beszéd leirhatatlan hatást gyakorolt.

Az ünnepély elmúltával lakására kísértük a bámulat és tisztelet tárgyát képező férfiut, kinek pezsgő humora, ügyes társalgási tehetsége, kedves modora órákon keresztül lebilincselve tartá az ebéd alkalmával és az után köréje gyűlt társaságnak figyelmét. Ebéd végétél S z o n t a g h Jenő kíséretében látogatást tett Polonyi Géza országgyűlési képviselőnél és az ezzel folytatott társalgásból is kitűnt, mennyire buzgálkodik minden alkalommal a hazai zsidók erkölcsi és szellemi javának előmozdításán.

Négy óra után mintegy harminczan kísértük ki a tudós főrabbit a vaspályához, a hol Krausz Mór, az iparosokat és kereskedőket segélyző egylet titkára meghatottan köszönte meg az egylet érdekében tett kitünő szolgálatait. Kevéssel ezután a Perronon várakozók lelkes éljenzései között tova robogott a vonat, melylyel dr. Kohut Sándor Czeglédén át Kecskemétre, családja látogatására ment, felejthetetlen emléket hagyván itt a szolnoki polgárság szíveiben.

r. l.

Nagy-Kanizsa 1883. márczius 21.

Tisztelt szerkesztő ur!*)

Tegnap érkezett körünkbe dr. Neumann Ede a kanizsai izr. hitközség megválasztott rabbija, hogy állomását elfoglalja. Mielőtt az új hitszónak fogadtatásának részleteit elmondanám, megemlítem, hogy a fogadtatás valóban szívélyes volt s a meleg vonzalom és rokonszeny azon bélyegét hordta magán, melynek dr. Neumann Ede hitközségünk körében máris örvend. A reggeli vonattal egy 4 tagu küldöttség ment Boglárig az érkező rabbi elé. Mikor a budai vonat Boglárra érkezett, Fischl Pál ügyvéd üdvözölte meleg és szívből fakadt szavakkal az érkezőt. — A kanizsai indóházban a rossz esős idő daczára is nagy közönség várta a vonat megérkezését. A község tagjai a váróteremben félkört képezve, a küldöttség által bevezetett rabbit éljenekkel fogadták, mire a hitközségi elnök Gelsei Gutmann Henrik rövid és szép szavakkal üdvözölte, így kezdvén: Áldott az, ki ar Úr nevében jön. — A rabbi látható megindultsággal válaszolt; a napot melyen keblében a fájdalom és öröm érzelmei hullámanak, a legszebbnek tartja. Az indóházból egyenesen a templomba hajtottunk, hol ünnepélyes istentisztelet tartatott. A kar Kartschmaroff Leon főkantor vezetése alatt egy megható zoltárt énekelt, mely után az estiima következett; erre dr. Neumann Ede az emelvényre lépett és beköszöntőjét tartá meg. Rövid, velős beszédben a községgel való frigyét, azon frigyhez hasonlítá, melyet isten Izraellel kötött. A szónoklat, melyet megható ima fejezett be, emelkedett szellemű, magvas tartalmu volt; utána az énekkar Kölcsey Hymnusát énekelte, a mivel az ünnepély véget ért. — Este nyolcz óraker több mint száz teritékü diszlakomára gyűltünk a kaszinó helyiségbe, mely igen élvezetes és vigan folyt le.

r. l.

Sárköz-Ujlak, 1883 márczius 27.

Tisztelt szerkesztő ur!

Mióta nálunk az országra és polgárságra nézve egyformán veszedelmes zsidóhajsák színre kerültek, folytonosan azt hangoztatja a felvilágosítást terjesztő sajtó, hogy nincsen józan ember, a ki az eszeveszett agyban szülemlett vérvádnak hitelt adna s hogy legfőbb a tudatlan tömeg korlátolt elemeire lehet az ily örületes gondolat némi hatással.

*) A mult számra elkésve érkezett.

Magam is hajlandó voltam hinni, ha a XIX. században, melyet oly fenhangon a felvilágosítás századának neveznek, alig lehet ép eszű ember, a ki az emberáldozatokban hinne s különösen, hogy az oly felekezetet vádolhatná a vad indiánusok közt is szünő félben levő barbarismussal, melynek egész multja a legcsekélyebb támpontot sem szolgálhatja erre; de sajnos a tapasztalat illusorissá tette ebbeli hiedelmemet.

Történt ugyanis f. hó 16-án, hogy a helybeli plébános, tisz. Páli Ede ur, személyesen felkérte az itteni zsidókat, hogy miután „Purim“ ünnepünk a keresztény husvétal, illetve a feltámadással egy napra esik, ne tartsák meg ezt az ünnepet a szokásos módon. Igen természetesen, hogy egész készséggel megígértük, miszerint a plébános ur kérésének szívesen eleget teendünk s ő ez ígéretet szívesen fogadva, elismerésének jeléül kezét fogott velem távozása alkalmával; de midőn észre vettem, hogy bizonyos féltékenységgel nyújtja felém kezét, bátorságot vettem magamnak féltékenységének okát tudakozódni, mire következő választ nyertem: *Én azért nyujtok önnek oly féltékeny kezet, mert tudom, hogy most következnek husvét ünnepük, mikor önöknek vérre lesz szükségök, én pedig nem szeretnék áldozatuk lenni.*“

Ezek egy plébanosnak szavai, kinek végzett tanulmányainál fogva nem csak kell, hogy tudományos férfi legyen, de a kinek éppen papi hivatása azt követeli, hogy az ó-testamentumot, valamint a vallástörténetet is ismerje; de úgy látszik, hogy a t. plébános ur nem csak hogy holtig nem tanul, de az ifju korában tanultakat is elfelejtette már, különben csak nem mondhatna oly badarságot, mert tudnia kellene, hogy a zsidóknak legfőbb hittörvénye, a biblia még az állatvér élvezetét és tiltja, nem hogy az embervér használatát megengedné.

Íme új bizonyítéka annak, hogy a tanulás nem teszi a az embert miveltté, valamint az érettkor nem óvja az embert badarságok ellen.

En, ki tisztelem és becsülöm a plébános urat, csak sajnálni tudom, hogy ennyire blamirozta magát, de a községünkben eddig fenállott jó egyetértés kedvéért mégis jónak látom az eseményt közre bocsátani, nehogy azt higyeje, hogy szavainak valami komolyságot tulajdonítunk.

L. L.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem és figyelmeztetés.

Jelen számunk az utolsó ez évnegyedben; ennél fogva kérjük mind azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetése most lejár, hogy szíveskedjenek minél előbb az előfizetést megújítani, mely célra a II. számmal küldött utalványokat felhasználhatják.

Együttal kijelentjük, hogy mind azoknál, kik a mult negyedre is hátralékban vannak, legközelebb póstautárvétellel fogjuk behajtani a hátralékokat; midőn az illetőket erre figyelmeztetjük, elvárjuk, hogy a számukra küldött utánvételi lapokat be is fogják váltani.

— **A tiszta-eszlári bűnügy.** Nyiregyháza márcz. 26. Birói körökből kiszivárgott hír szerint Soós miskolci alügyésztől, a ki Both ügyész öngyilkossága után ideiglenesen itt működött, husvét első napján hosszabb nyilatkozat érkezett a törvényszékhez, melyben Soós kijelenti hogy Egresi Nagy László sok részletet közölt vele a vizsgálat és tanukihallgatás során történt visszaélések felől. A nyilatkozat által — mint hallom, bár kezességet nem vállalhatok a hir alaposságáért — kompromittálva vannak a törvényszékhez nem tartozó oly személyek is, kik a dolgokba hivatalosan beavatkoztak.

— **Kellemetlen látogatója** volt a napokban a miskolci izr. kitközség rabbijának, Rosenfeld Mayernek. Egy jól öltözött nő látogatta meg s hosszú, zavaros gondolatokkal telt beszédben azt kívánta tőle, hogy hagyja el hitét s hiveit is birja rá, hogy térjenek más vallásra. A rabbi látván, hogy a nő nincs eszén, ráhagyta, hogy majd úgy tesz, csak menjen már. De ez a helyett, hogy eltávozott volna, mint egy tigris a rabbira vetette magát, s elkezdte fojtogatni. A lárma többet szaladtak a rabbi lakására s őt csakhamar megszabadították a rettenes asszonytól, kit aztán bevitték a kórházba. Azt mondta, hogy Kiss Imrénének hijják, és a ládbesenyői Deme családból való. A szerencsétlen üldözési mániával párosult vallási őrjöngésben szenved.

— **Lemberg,** márcz. 27. Zucker tartománygyűlési képviselőt, az itteni zsidóközség elöljáróját, ma az itteni törvényszék előtt az orthodox rabbik átkozódása ügyében kihallgatták.

— **Lemberg,** márcz. 29. Az orthodox rabbik manifestuma miatt indított bünyítő vizsgálat Schreiber halála daczára is tovább foly. Alaptalan az a hir, mintha az államügyészség e tárgyban nem önkényt, de Bécsből kapott utasítás folytán járt volna el.

— **Sátoralja-Ujhelyről** azt írják lapunknak, hogy az oda való zsidó hitközség elhatározta legutóbb tartott közgyűlésén, hogy a jegyváltásokat ezentul ne német, hanem magyar nyelven hirdessek ki a templomban. Ez a hazafias határozat nem volt inyére a hitközség rabbijának, Löw Lázárnak, s beadta lemondását. Asátoralja-ujhelyi zsidók nem igen fájlalják rabbijuk távozását, mert akadály volt mindig magyarosodásra való törekvésüknek. Dicséretes szándékuk, hogy az országos rabbi képző intézet növendékei közül választanak hazafias, modern lelkipásztort.

— **Nyiregyháza,** márcz. 29. Soós ur fentebbi hiremre czáfolatot tett közzé, de nyilatkozatával szemben kijelentem, hogy tévedés csakis a formára nézve történt, de a tartalmat Soós nem czáfolja, mert nem is czáfolhatja. Tény, hogy jegyzőkönyvi vallomása ide érkezett; tény, hogy tartalma a vizsgálat körül történt visszaéléseket törvénysértéseket gyanánt léplezi le. Soós kihallgatását egyébként a Barry ellen megindított fegyelmi eljárás tette szüskéggessé; kihallgatták Nagy Lászlót is, ki azonban Soós vallomását csak részben ismerte el valónak.

Szerkesztői posta.

K. B. Nagyvárad. Nem egyszer közöltünk már keresztényektől dolgozatokat s az önét is szívesen vesszünk, csak hogy nekünk b. nevét tudnunk kell, ha a nyilvánosság előtt titokban is kívánja tartani.

St. I. Nagyvárad. Becses sorai, mint látja, későn érkeztek. Fogadja köszönetünket és szerencsétlenség bennünket más kor is.

A. A. Nagyvárad. Hová gonodol csak? Nem is sejtjük, mi adhatott önnek az ily véleményre okot.

A. L. kolozsvár. R. M-től elvártuk volna, hogy egy pár sorral megtiszteljen bennünket.

K. Ign. Szolnok. A köszönettel vett két forintból levontuk a mult negyedre járó 1 frt 60 krt és a fönmaradt 40 krért példányokat küldtünk a jelzett helyre.

Sz. I. Szolnok. Még két czikk van, mely érdekelni fogja; várja be azt s azután reflectáljon.

R. I. Fadd. Némi változtatással mihelyt terünk engedi.

St. I. Pápa. Ha lapunk összes előfizetői lemondának őszinte nyíltságunk és igazságos eljárásunk miatt, még sem váltóztatnók meg elvünket. A világosságot csak a baglyok kerülnek. Mi a czelotokat utolsó lehetünkig üldözni fogjuk, mert bennük látjuk a zsidóság legveszedelmesebb ellenségeit.

Oe. M. Pápa. Ha megszerezhetjük, szívesen.

